

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

1978

МАЙ

5№

WILSON
WILSON

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

5 №
1978 j.
май

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүги

АМЫР-ЭНЧҮНИНГ ЛЕ ИШТИНГ БАЙРАМЫ

Баштапкы май — јастын, иштин ле амыр-энчүнинг улу байрамы, телекейде ишкүчиле јаткандардын бирлик күүн-санаалу болуп, тартыжуга беленин көргүзер байрам. Бу байрам биске, јаантайын чылап ок, маанылардын сүүнчилү элбирежиле, узак уйкудан ойгонгондой эрип келген јерде көк быјырайганыла, өткүн кожондорло кожо келди.

60 јыл мынан озо, 1918 јылда, Россиянын пролетариады Баштапкы майды базынчыктаткан класс болуп эмес, агашташтын ортозында јажытту јуундарда эмес, тудуулу демонстрацияларда айдадып эмес, јенгүчил класс болуп, јангы төзөлгөн Совет республиканын городторында ла јурттарында кижиликтин историясында баштапкы катап јайым, ачык, сүүнчилү јыргап темдектеген.

Бүгүн бис ишкүчиле јаткандардын телекейлик байрамын бистинг орооннын экономический өзүми учун, онынчы беш-јылдыктын пландарын бүдүрери учун тартыжуда бастыра албатынын эрчими айдары јок тынгыган айалгада уткып турубыс.

Баштапкы майдын байрамын бисле кожо социалистический најылыктын ороондоры, капиталистический ороондордын ишмекчи клазы, ак санаалу ончо улус јаан көдүрингилү темдектеп турулар. Јер-телекейдин ишкүчиле јаткандарынын бирлиги, бойларынын јүрүмдик јилбүлери учун, демократия ла социализм учун тартыжуда олордын бек биригип турганы бу күнде анчадала јарт билдирет.

Бистинг ороондо Баштапкы майдын байрамы КПСС-тин XXV съездинин јөптөрин бүдүрери учун тартыжуда једип алган јаан једимдеристинг јакшынак көрүзи, партиянын ла албатынын бузулбас бирлигин керелегени болуп өдөр. Партиянын ла албатынын бузулбас бек бирлиги нөк. Л. И. Бреж-

нев Сибирьдин ле Ыраак Күнчыгыштын городторыла јоруктап, анда ишмекчилерле, БАМ-нын строительдери ле туштажып куучындашкан тушта база катап сүрекей јарт билдирди.

Јастын јыргалду байрамын бис бастыра иштеристе јаан једимдерле уткып турубыс. Бистин национальнй кирелте-бис бир јылдын туркунына 13,5 процентке көптөйлө, 1977 јылда 398 млрд. салковойго јеткен. Промышленностьтын продукциязы 5,7 процентке, эмезе 30 млрд. салковойго көптөйлө, 562 млрд. салковойго јеткен.

Јурт хозјайствонун ишчилери јер ижинен ле мал ижинен продукция аларын база көптөткөн. 1977 јылда олар 195,5 млн. тонна аш, алдындагы јылдардагызынан чик јок көп хлопок ло рис јуунадып алгандар.

Партиянын тургускан социальнй программазы аайынча 1977 јылда кижии бажына келижип турган кирелте 3,5 процентке көптөгөн. 11 миллионго шыдар советский улустын јуртап јаткан айалгазы јаранган, школдордын, балдарга керектү, медицинский ле культурно-бытовой учреждениелердин тоозы көптөгөн.

Бистин албаты-јоннын јүрүминдеги јаан учурлу экономический ле социально-политический кубулталар СССР-дин жаңы Конституциясында закон болуп бичилген.

Алдынан бери јанжыкканы аайынча, Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары, ончо советский улустар чылап ок, Баштапкы майдын байрамына учурлалган демонстрацияларга онынчы бешјылдыктын пландарын бүдүрери јанынан, једип алган једимдерин көргүскен рапортторлу чыгар.

Өткөн эки јылдын туркунына, тогузынчы бешјылдыктын эки јылына көрө, областта промышленный продукциянын текши кеми 3,9 процентке өскөн, иштин арбыны дезе 13 проценттен ажыра бийиктеген. Бешјылдыктын эки јылынын планын 24 предприятие јенүлү бүдүреле, планга үзеери 3,2 млн. салковойго продукция эдип чыгарган.

Областын јурт хозјайствозы база өскөн. Көп колхозтор ло совхозтор јуртхозјайственнй продукция иштеп аларын көптөткөн. Турачак аймак сүтти, Кош-Агаш аймак этти ле түкти, Қан-Оозы, Көксуу-Оозы ла Улаган аймактар түкти государствого алдындагы јылдардагызынан көп саткан.

1977 јылдын итогторы аайынча Кош-Агаш аймак, Кош-Агаш аймакта «Путь к коммунизму» колхоз ло Майма аймакта «Қарымский» совхоз КПСС-тин Төс Комитединин, СССР-дин Министрлеринин Совединин, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Төс Комитединин Улалып јүрер Қызыл маанызыла,

Кан-Оозы аймакта XXV партсъездтин, Кош-Агаш аймакта Чапаевтин адыла адалган колхозтор дезе РСФСР-дин Министрлеринин Соединин ле ВЦСПС-тин Улалып жүрер Кызыл маанызыла кайралдаткандар.

Областьтын ишкүчиле јаткандары Владимир Ильич Лениннин чыкканынан ала 108 жылдыгын иште јаан једимдерин ле политический жүрүмде бийик эрчимин көргүскен айалгада уткыдылар. 22 апрельде коммунистический субботникте Туулу Алтайдын 90 муннан ажыра ишкүчиле јаткандары турушкан. Онынчы беш жылдыктын фондына 100 мун салковойдон ажыра акча көчүрилген.

Партиянын XXV съездинин јөптөрин јенүлү бүдүрерин јеткилдеер иштердин програмазы КПСС-тин Төс Комитединин 1977 жылда декабрь айда өткөн пленумнын јөбинде берилген. Эмди эн ле учурлузы — бу программаны жүрүмде өткүрип, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы, СССР-дин Верховный Соединин Президиумынын Председатели Л. И. Брежнев бу пленумда айткан куучынында тургускан задачаларды бүдүрери болуп јат.

Баштапкы майдын байрамын уткып, Советский Союзтын ишкүчиле јаткандары социализмнин телекейлик системазын тыгыдарына јаан јөмөлтө эдип турган социалистический ороондордын албатыларына карындаштык уткуулын ийип турулар. Телекейлик социалистический система бастыра ороондордын пролетариадынын исторический једими болуп јат. Социалистический интернационализмнин бектен бек төзөлгөзине тайанып, бистин најылыгыстын ороондоры там ла нак биригип, кожо иштеерин тыгыдып турулар.

Социализмнин најылыгынын ороондоры социализм капитализмнен артык болуп турганын бойларынын једимдери ле керелегилейт. СЭВ-тин члендери болуп турган ороондордын национальный кирелтези 1948 жылдан ала 1977 жылга јетире 10 катапка шыдар көптөгөн, промышленный јанынан јаан өзүмдү капиталистический ороондордо дезе — жүк ле 3,4 катапка. 1976 жылда СЭВ-тин члендери болуп турган ороондор энергоресурстарды Американын Бириктирген Штаттарындагызынан көп эдип алган. Текши рынокко кирип турган ороондордогызынан 4 катапка көп эдип алган. Эмдиги өйдө СЭВ-тин члендери болуп турган ороондордо, телекейдин ончо ороондорынын орто кемине көрө, кижии бажына промышленный продукция 3,5 катапка, национальный кирелте дезе 2,5 катапка көп келижип јат.

Телекейлик социализмнин там ла өзүп, тыгып турган ий-

де-күчи, онын јозогы, социалистический ороондордын партияларынын бастыра сурактар аайынча бирлик шүүлтелү болгоны ончо ороондордын ишмекчи клазынын революционный аргазын тыгыдып турганы јарт. Эмдиги айалгада капиталдын ороондорында ишмекчилердин тартыжузы там ла эрчимдү ле тӱзӱмӱлдү ӱдӱп турганы јарт кӱрӱнет. Мында классовый тартыжулар там ла тыгып ла элбеп туру. 1970 јылда забастовкаларда 14,7 млн. кижиге турушкан болзо, 1976 јылда дезе 60 миллионног ажыра улус турушкан.

Азиянын ла Африканын албатыларынын национально-јайымданары учун тартыжузы база тыгып јат. Олор колониальный базынчыктын арткан-калгандарын, колониализмнин ле расизмнин ончо ујаларын јоголторы учун тартыжып турулар. Кемнен де камааны јок болорына бу јуукта ла једин алган госуларстволор социалистический најылыктын јӱмӱлтӱзине таянып, телекейлик политикага камаанын јетирер аргазын там ла тыгыдып турулар.

Бистин ӱйдӱ социальный тартыжу сӱреен тыгып чыккан. Онызы телекейде революционный ийде-кӱчтердин там тыгыда биригерин ле тартыжуны бир уула ӱткӱрерин некеп туру. В. И. Ленин бичиген: «Капитал телекейлик ийде-кӱч болуп јат. Оны јенерге ишмекчилердин телекейлик сојузы, олордын телекейлик карындаштыгы керек».

Капиталистический ороондордын ишкӱчиле јаткандары Баштапкы майды стачкалардын пикеттеринде, митингтерде ле демонстрацияларда уткып турулар. Баштапкы майга учурлалган колонналарды, алдындагы чылап ок, коммунисттер баштап баргылап јат. Бистин ӱйдӱ кандый ла керектерге коммунисттердин камаанын јетирери улам ла тыгып туру. Қалганчы беш јылдын туркунына јер-телекейде олордын тоозы 20 миллион кижиге шыдар кӱптӱгӱн. Эмди эн јаан деген 6 капиталистический ороондордын ӱчӱзинде — Францияда, Италияда ла Японияда — 20 миллионног ажыра избира-тельдер ӱндерин коммунисттер учун бергилеп јат.

«Бастыра ороондордын пролетарийлери ле базынчыктаткан албатылары, бириккилегер» деп Лениннин кычырузы Баштапкы майды темдектеген байрамдарда качан да болзо, јангыланып туратан. Эмди бу кычыру чындап та јаан ийде-кӱч боло берди. Ол социализмди, телекейлик коммунистический ишмекчи ле национально-јайымданар движенелерди бириктирип јат.

Совет јан јангы ла тӱзӱлип турар тушта амыр-энчӱ керегинде Ленин кол салган Декрет чыккан. «Амыр-энчӱни —

албатыларга» деп Совет јаннын маанызында бичилген. Бистин Төрөлис амыр-энчүнин јарлаачызы, амыр-энчү учун туружарына кычыраачы, амыр-энчү учун јана баспастан тартыжаачы болгон до, болуп јат, болор до.

Революционный ла национально-јайымданар тартыжуны элбеде јайылтарга јарамыкту айалгалар амыр-энчү јүрүм тушта төзөлип турганын ајаруга алып, бистин партия бойынын амыр-энчү сүүчи тыш политиказын, бастыра телекейде амыр-энчү болоры учун тартыжузын бойынын кыйалта јоктон бүдүретен интернациональный ижинин јаан учурлу бөлүги деп көрүп туру.

Бистин тышјанындагы политикабыстын задачалары КПСС-тин XXIV съезди јараткан ла XXV съезди чокумдаган амыр-энчү Программазында айдылган. Бистин партиянын политиказы миллиондор тоолу улуска јарт ла јуук.

«Соок јуудан» туура тартып, айалганы јымжадарына бурулта эдерге, амыр-энчүни алдындагызынан бек ле бүдүмчилү эдерге КПСС-тин јана баспастан өткүрген ижи, социализмнин ийде-күчтери бириккени болушкан деп, телекейде ак санаалу улус ончозы билер. Кижиликтин салымы керегинде сананып турган ончо улус КПСС-тин кижиге күүнзек, интернационалистский политиказын, айалганы јымжадары јанынан тартыжуны токтотпой, карын там ла тыгыдып, амыр-энчүге ле јер үстинин албатыларынын социальный јанынан ичкери өзүмине јарамыкту айалга төзөөрине ууландырган политиказын јарадып, оны јөмөп јат.

Баштапкы майды байрамдап тура, советский улус өскө ороондордогы карындаштарыла, классовый тартыжу јанынан нөкөрлөриле бирлик күүн-санаалу болгондорын, марксизмнин-ленинизмнин идеяларына ла пролетарский интернационализмге, амыр-энчүнин ле коммунизмнин керегине учы-кыйузы јок берингендерин угузып туру.

УЛУ ЈЕНҮНИН БАЙРАМЫ

33 јыл мынан кайра — 1945 јылда 9 майда — бистин Төрөлистин столицазында — Москвада јиркиреген торжественный салют Советский Союз Ада-Төрөл учун Улу јууда гитлеровский Германияны јенип чыкканы керегинде јер-телекейге јарлады. Ол күн бастыра озочыл кижиликтин јаркынду байрамы боло берген.

1941 јылда 22 июньда телекейлик фашизмнин ума јок реакционный отрядынын — германский фашизмнин ума јок

көп черүлери Советский Союзка кара санаалу табару эдип, бистин албатынын амыр жүрүмин үзе соккондор.

Бу жууда бистин ороонынын салымы, бастыра телекей-дий, телекейлик цивилизациянын, ичкери өзүмнин ле демократиянын келер өйи јарталып турган. Жуу советский албатыга ла онын Жуу-јепселдү Ийде-күчтерине кату ченелте болгон. Бистин Төрөлистин, бастыра озочыл кижиликтин үсти орто өлүмдү јеткер энгейип келген. Је советский албатынын турумкайын, онын черүчилеринин жуучыл санаазын, олордын өштүни јенер деген бектең бек күүнин не де базып болбогон. Коммунистический партиянын башкартузыла советский улус сүүген Ада-Төрөлин корыырына бир кижидий туруп чыккан. Өштүле өткүрген канду уур жуу-согуштарда советский черүлер Төрөлинин кажы ла карыш јерин корып, өштүге удурлажын тыгыдып тургандар.

Јенүге экелетен јол күч болгон. Гитлеровский Германияны оодо согорго, калапту жуу-согуштардын төрт јылын — 1418 түнди, түшти өдөр керек болгон. Бистин албаты Бресттеги шибеенин, Москванын, Ленинградтын, Киевтин, Сталинградтын, Минсктин, Одессанын, Севастопольдын, Керчтин, Новороссийсктин ле Туланын коручыларынын көргүскен кайкамчылу эркинин ле турумкайын качан да ундыбас.

Эрчимдү, калапту жуу-согуштар өткүрип, советский черүлер өштүнин артыктап турган ийде-күчтеринин ичкерлежин токтодоло, 1941 јылдын декабрь айында Москванын јанында фашисттердин черүзине јоткондый согулта эдип, вермахтын јендиртпези керегинде кей-төгүнди јайраткандар. «Јалкын кептү жуунын» планы бастыразы үзүлген. Онызы Ада-Төрөл учун жуунын өдүп турган аайынча төс кубултанын башталгазы боло берген. 1942—1943 јылдарда Волгада, Кавказ учун ла Курский дугада болгон жуу-согуштарда өштүнин јаан стратегический биригүлери оодо соктырганынын шылтузында Ада-Төрөл учун Улу жуунын ла бастыра экинчи телекейлик жуунын өдүп турган аайында төс кубулта јеткилделген. Бастыра фронтло ийде-күчтү ичкерлеш өткүрип, мынан ары жуу-јепселдү Советский Ийде-күчтер төрөл јерин олјочылардан јайымдайла, бойынын агару молјузын ак-чек бүдүрип койгондор. Өштүни төрөл јеринен чыгара сүреле, олор олјочыларга удурлажа Европанын албатыларын јайымдаары учун тартышкан. Бистин ат-нерелү черүбис фашисттердин базынчыгынан Польшаны, Чехословакияны, Румынияны, Болгарияны, Венгрияны, Югославияны, анайда ок дезе немецкий албатыны јайымдаган. Гран ары јанындагы ороондорды

жайымдап, советский черүлер бойынын ортозынан көп черүчилерин жылыткан. Европанын ороондорун жайымдаарда олардын текши жылытулары өлтүрткен, шыркалаткан ла сурузы жок калган улустын тоозыла үч миллион кижиден көп.

1945 жылдын май айында Советский Черү бойынын жайымдаачы улу жоругун жеңүлү божодоло, Европанын бир кезек ороондорунда социалистический революциялардын өзүмине жарамыкту айалгалар төзөгөн. Советский черүчилер Волгадан Эльбага жетире бек алтамла өдөлө, Берлиндеги рейхстагтын үстине жеңүнийн маанызын кондыргандар. Берлин колго киргениле фашистский Германия удурлажын токто-дып, эрмек жогынан капитулировать эткен. 9-чы майдын күни Европада амыр-энчүнийн баштапкы күни болды.

Германиянын жериндеги калганчы жуу-согуштарда Туулу Алтайдын көп тоолу улузы туружып, Берлинге жеңүчилер болуп киргилеген. Олардын ортозында Владимир Федорович Бурмакин, Афанасий Иванович Семенчин, Санкин Эрвенкович Тудашев, Филипп Владимирович Туймешев, Дмитрий Тарасович Сукачев, Иван Петрович Тогоев ле оной до өскөлөри болгон.

Жуунын жылдарында жуу-жепселдү Ийде-күчтерге бистин областтан 36 059 кизи барган, олардон 22 577 кизи фронтто жуулашкан. Социализм капитализмди политический, экономический ле жуу кереги жанынан артыктап турганын, көп национальностторлу Советский государствонун жеңдиртпес ийде-күчин ле чыдалын жуунын учы-түби көргүсти.

Гитлеровский Германияны оодо согорында Советский Союзтын, онын черүзинин ле флодынын учуры эн жаан болгон. Советско-германский фронтто өштүнийн 607, ол тоодо немецтердин 507, дивизиязы жоголтылган, бу ок өйдө англо-американский черүлер текши тооло өштүнийн 176 дивизиязын оодо соккон ло олжолоп алган.

Коммунистический партиянын башкарганы улу жеңүнийн эн жаан төзөлгөзи болгон. Бистин партиябыс советский албатыны өштүге удурлажа тартыжарына ууландырып, идейный жанынан жепсеген. «Онын Төс Комитеди штаб болгон, бу штабтан жуунын керектерине эн бийик политический ле стратегический башкарту өткүрилип турган» — деп, нөкөр Л. И. Брежнев айткан.

Ленинский комсомол партиянын чындык болушчызы ла жөмөшчизи болды. Партиянын кычырузыла комсомолдын он миллион члени бойынын жүрүмин ле ижи-тожын Төрөлисти корыырынын жилбүлерине бактырган.

Оштүний тылында партизандардын ийде-күчтү тартыжузы жалбырап чыкканы жуунын жылдарында албаты ла черү бирлик болгонын жаркынду керелеген. Жажытту партийный организациялар, партизандарга жаан жөмөлтө жетиргилеп турган. Оштүге олжолоткон бастыра жерде омордын ижин партиянын обкомдорынын 26 качызы, горкомдорынын ла райкомдорынын 539 качызы башкарган.

Черүний ле флоттын черүчилери, партизандар ла подпольщиктер оштүге удурлажа өткүрген эрчимдү тартыжуда кайкамчылу жалтанбазын, улу турумкайын, эркин ле ат-нерезин көргүскендер. Жууда ат-нерезин көргүзери элбек жайыла берген, онызы учун полктор, дивизиялар ла керептер 10 900 орденле кайралдаткан. Көп частытар, соединениелер ле биригүлер гвардейский деп адалган, өскө дө аттарла темдектелген.

Фашизмге удурлажа өткүрген тартыжунын историязына көп тоолу сибирский дивизиялар жажына кирип калган, омордын жирмези гвардейский деп адаткан, соединениелердин бастыразына шыдары ордендерле кайралдаткан. Женүге жедерине болуп тынын биле тура берген көп учуралдар советский черүчилердин санаазынын улу-кеенин, омордын ат-нерезин ле фашисттерди жаман көргөнин жаркынду керелеген. Рядовой Александр Матросовтын подвигин 300 кире, Гастеллонын подвигин 300-тен көп черүчилер такып эткендер. 400-тен көп советский летчиктер жалтанбастардын жуу-жепселин — кейдеги таранды тузаланган.

Жуунын фронтторындагы ат-нерелү керектери учун 7 миллионнон көп советский черүчилер, ол тоодо бистин областьтын 6 мун кижизи, ордендерле, медальдарла кайралдаткан. 11 603 черүчи Советский Союзтын Геройы деп адаткан, омордын ортозында Сибирьдин 11 700 уулы ла кызы. Бу бийик званиеге Алтайский крайдын 330 кижжи жединген, омордын ортозында Туулу Алтайдын 23 кижизи. Ол Горно-Алтайский городской партийный организациядан Гордополов Геннадий Дмитриевич, Көксуу-Оозынын комсомолы Харитошкин Василий Иванович, Кан-Оозы аймакта Тураты журттын улузы Туганбаев Кыдран Александрович ле Елеусов Жанибек Акатович, Шебалин аймакта «Горный Алтай» колхозтын азийгы председатели Налимов Сергей Венедиктович, Горно-Алтайсктын алтынчы школынын азийгы үренчиги Шуклин Илья Захарович ле Советский Союзтын Геройы деп званиеге жединген онон до өскөлөри. Старший сержант Чевалков Вениамин Владимирович жуу-согуштарда көргүскен кайкамчылу жалтанбазы учун бастыра үч степеньдү Слава орденле кайралдаткан.

Туулу Алтайдын кыстары жуунын фронтторында база ат-нерелү жуулашкылаган, оlorдын ортозында Тодогошева Клавдия Григорьевна, Карпушина Евгения Александровна, Шамрина Пелагея Петровна, Любушкина Валентина Михайловна, Комарова Мария Федоровна, Зырянова Анна Васильевна, Санарова Пелагея Егоровна, Солюкова Капиталина Георгиевна ла көп тоолу олон до өскөлөри.

Терен тылда иштеген советский улус база андый ок ат-нерезин көргүскен. «Ончозын фронтко, ончозын жеңүге!» деген кычырула город то, деревне де иштеген. Ада-Төрөл учун Улу жууда ат-нерелү иштегени учун Туулу Алтайдын 7 мун кижизи башкарунын кайралдарын алган. Фронттын ла тылдын, черүнин ле албатынын бирлиги бистин орооныстын ийде-күчинин эн жаан төзөлгөлөринин бирүзи болгон.

Советский албаты Коммунистический партиянын башкарганыла бу жууда жажына ундылбас жуучыл ла иштеги подвиг эткен. «Ада-Төрөл учун Улу жуунын төс геройы керегинде айтса, ол бистин орооныста журтап жаткан ла карындаштыктын бузулбас колбуларыла бириктирилген албатылардын бастыра нак билези качан да өлбөс герой болуп жат» — деп, Л. И. Брежнев, немецко-фашистский черүлерди оодо согорына бистин улу Төрөлистин бастыра албатыларынын эткен жөмөлтөзин жартап тура, айткан.

Ада-Төрөл учун Улу жууда советский албатынын, онын черүзинин ле флодынын алган жеңүзи бастыра кижиликтин салымында исторический алтам боло берген. «Бу жеңү Советский Союзтын тоомжызын ла телекейдеги ийдезин тыгыткан, социализмнин, национальный жайымданыштын, демократиянын ла бастыра телекейдеги амыр-энчүнин ийде-күчтери өзөрине жарамыкту жагы аргалар ачкан» — деп, СССР-дин жагы Конституциясында бичилген.

Бир канча ороондордо болгон социалистический революциялардын шылтузында социализмнин телекейлик системазы төзөлгөн. Империализмнин жагы телекейлик жуу баштаар аргазы билдирүлү астап калганын эмди ончо улус иле көрүп жат. Мынызыла коштой, көп тоолу учуралдар ла керектер көргүзип турганыла болзо, амыр-энчүнин жолында жаан буудактар эмдиге жетире ас эмес. Телекейлик колбулардагы жакшы керектер империализмнин агрессивный, жуулашчан бүдүмин өскөртпөгөн дө, өскөртип те болбос болгон. 1945 жылдын кийинде жуулар ла военный чагыштырулар 100-тен көп катап башталып турган. Ол жууларда, чагыштыруларда империализм бурулу болгон до, болуп та жат.

Мындый айалгаларда Советский Союз ла өскө социалистический ороондор телекейлик айалганы јымжадары, јуу-јепселдерди ума јок көптөдөрин токтодоры учун тартыжуда бойынын эрчимин јабызатпай турулар. Олор јуунын чочыдузын астадарына, госуларстволор ортодогы амыр өмөликти тынгыдарына күчин кысканбайдылар.

Бистин Төрөлистин үстинде 33 јылга улай амыр тегери туру. Улу Јенү кандый баала једишкенин, Коммунистический партия ла Советский госуларство амыр-энчүни корып аларына кандый јаан күчин салып турганын советский улус јакшы билер. Амыр-энчүни баалап турган ончо улуска Леонид Ильич Брежневтин Ыраак Күнчыгыштагы талайчыларга айткан сөстөри јуук ла јарт болуп јат: «Бир-бир сурак кандый да јаан учурлу болзо, је эмдиги айалгаларда јуу-јепселди чын токтодорына једип алар задачадан јаан болгодый, јер үстинде кажы ла кижинин салымына тийип тургадый задача јок».

Советский Союз советский улустын, бистин најыларыстын ла союзниктеристин амыр ижин качан да болзо корып турар. Бистин партиянын өткүрип турган тыш политиказынын кижии керегинде, онын праволоры керегинде чын ла кичеемел көрүнип јат. Кижиликте ак-јарыкта жүрер правозынан, коммунизмге болуп амыр-энчү иштеер правозынан баалу болгодый право јок ине. Бистин орооныс жүрүмге јана баспай өткүрип турган бу политиканы бастыра озочыл кижилик изү јарадып, јөмөп турат.

Јенүнинг Күнинде — албатынын магынын байрамында советский улус социалистический Төрөлистин чегин ле кемнен де камаан јок болорын төжиле корып алган улуска јангыдан ла быйанын айдып, коркушту јаан јуунын јаландарында тынын берген онын јалтанбас уулдарынын ла кыстарынын мөнкүлик сөөктөри алдына бажын энгейтин туру. Телекейдин албатылары ол јуунын от-јалбыжында олордын да салымы јарталган деп билип, фашисттердин базынчыгынан кижииликти аргадап алган советский албатыга, онын јуу-јепселдү Ийде-күчтерине күндү-күрее јетиредилер. Бистин јенүбистин улу-кеени чактардан чактарга ундылбас!

Н. Гальчук,
областьтын военный комиссары, полковник.

ПЕЧАТЫНГ КҮНИ

66 јыл мынан озо, 1912 јылда 5 майда большевиктердин күнүн сайын чыгатын «Правда» газединин баштапкы номери

чыккан. Бу газет чыгарылып башталганынан ала он жыл толо берерде, РКП(б)-нин Төс Комитеди В. И. Лениннин эткен баштанкайы аайынча 5 майды Советский печатьтын күни эдип жылдыг ла байрамдаары керегинде жөп чыгарган.

«Правда» газеттин чыккан күнин быжыл газеттердин ле журналдардын, издательстволордын ла полиграфический промышленностьтын ишчилери миллиондор тоолу кычыраачыларла, общественный корреспонденттерле кожо бийик көдүринилү уткып турулар.

Печатьтын күнин Туулу Алтайдын калык-жоны, текши советский албаты чылап, аңылу өйдө — качан бистин албаты Улу Октябрьский социалистический революциянын мактулу 60 жылдыгын байрамдаган, КПСС-тин XXV съездинин жөптөрүн ле онынчы бешжылдыктын үчинчи жылынын пландарын бүдүрери аайынча иштеп турган ла СССР-дин ле РСФСР-дин жаңы Конституцияларын жүрүмде бүдүрери башталган өйдө темдектеп жат.

Советский печатьтын историзы Коммунистический партиянын историзынын айрылбас бөлүгү болуп жат.

Коммунистический партиянын төзөөчизи ле башчызы В. И. Ленин марксистский печатьтын ойгор төзөөчизи болгон. Советский печать — ол ленинский печать. Ишмекчи класстын марксистский печадинин бажында В. И. Ленин турган, ол советский печатьты төзөгөн, онын килемкей таскадаачызы, улу публицист ле партиянын печатный органынын редакторы болгон.

Революционный движениенин кажы да өйин алза, большевиктердин печади ондо партиянын көрүм-шүүлтелерин таркадар жуучыл пропагандист, от-жалбышту агитатор ло эл-жонды көдүрөөчи болгон.

Советский печатьты бистин албаты сүүп ле ого жаан бүдүмжи эдип жат. Ненин учун дезе, печатьта бистин күндеристин, бистин жадын-жүрүмистин историзы бичилип жат.

Коммунистический партия ла Советский Башкару печатьтын өзүмине ле ижине жаан аяру ла килемжи эткилейт. «Қалганчы жылдарда советский печатьтын тиражы өскөн, жаңы изданиелердин тоозы көптөгөн. Жаңыдан 400 газет, 113 журнал чыгарылат. Улус печатька бичиткенинен көргөндө, бисте кажы ла биле орто тооло төрттөн ажыра периодический издание алдырат», — деп, Л. И. Брежнев КПСС-тин XXV съездинде эткен докладында айткан.

Чындап та, советский печать текшипартийный ла текши-албатылык керек, общественный санаа-шүүлтени көргүзөөчи

боло берди. СССР-де эмди 8 мунга шыдар газет, 7 мунга шыдар журнал чыгып јат. Јыл туркунына ороондо 80 мунга шыдар книгалар ла брошюралар чыгарылып јат.

Совет јаннын јылдарында В. И. Лениннин произведение-лери 102 тилле 500 миллион тиражту чыгарылган. Ороондо фабрикалардын ла заводтордын көп тиражтарлу чыгарылып турган 4 мунга шыдар газеттери бар. Бичиктер садар 16 мун 600 магазин ле 40 мун киоск бар. Полиграфический промышленность бийик тебүлү өзүм алынат. «Бу бийик көргүзү. Је андый да болзо, кезик изданиелер аайынча улустын бийик некелтелери толо јеткилделгелек. Чаазын эдип чыгарарын көптөдөр керек. Бу јангыс ла хозяйственный учурлу сурак эмес. Газеттердин, журналдардын, радионын ла телекөрүлтенин материально-технический тззөлгөзин јангыртарын анайда ок јылгырладар керек» — деп, Л. И. Брежнев КПСС-тин съездине эткен докладаында айткан.

Бистин автономный областта эмди областной эки газет, «Альманах» ла «Агитатордын блокноды» кепке базылып чыгарылат, бичиктер чыгарар издательствонын бөлүги бар.

Бичиктер чыгарар издательствонын Туулу Алтайдагы бөлүги јылдын сайын 220—230 издательский лист бичиктерди кепке базып чыгарып туру. Издательство В. И. Лениннин произведение-лерин, партиянын ла башкарунын јаан учурлу документтерин алтай тилге көчүрип чыгарат, јербойындагы бичиичилердин произведение-лерин ле алтай школдордын үренчиктери үренер учебниктерди алтай тилле чыгарып јат.

СССР-дин ле РСФСР-дин јангы Конституцияларын кепке базып чыгарарын издательствонын ишчилери эн күндүлү иш деп ондоп, кыска өйдин туркунына ла бийик чындыйлү бүдүрдилер.

«Знак Почета» ордендү «Алтайдын Чолмоны» ла «Звезда Алтая» областной газеттердин тиражы јылдан јылга өзүп туру: 1969 јылда 9400 экземпляр болгон болзо, эмди 24 мун экземплярга шыдарлажа берди. Қалганчы беш јылдын туркунына газеттердин редакцияларынын материальный тззөлгөзи билдирлү тыгыды.

Бичиктер чыгарар издательствонын бөлүгинде ле редакциялардын коллективтеринде бойларынын ветерандары бар, көрүмјилү иштү ле тоомјылу улус көп.

Издательствонын бөлүгинде редакторлор З. И. Табакова ла З. Ш. Шинжина, художник В. И. Ортоңулова узак өйдин туркунына јакшы иштеп турулар.

«Алтайдын Чолмоны» ла «Звезда Алтая» газеттердин ре-

дакцияларында «РСФСР-дин культуразынын заслуженный ишчизи» деп күндүлү ат-нерелү М. К. Качкышев ле Б. Л. Козловский, РСФСР-дин Верховный Совединин Күндүлү грамотазыла кайралдаткан И. Я. Чулчушев ле А. П. Тюнин иштеп жадылар.

Журналисттер Н. Г. Тадыев, А. М. Пикалов, А. И. Мундусов, Л. Г. Максимова, корректорлор Л. А. Патагашева, Т. Копытова, М. Чекова, Л. Табакаева, газет чыгараачы Ю. Г. Куksiна ла өскөлөри де көп жылдардын туркунына једимдү иштеп, жаңы иштеп тургандарга бойлорынын ченемелин берижип турулар.

Редакциялардын аймактарда жадып иштеп турган корреспонденттери И. М. Ченчаев, В. А. Варванец, В. В. Чекушев, В. С. Манышев кычыраачыларла бек колбулу иштеп, газеттерге чокум ууламјылу ла јаан тузалу материалдар белетегилейт.

И. Г. Сязин «Звезда Алтая» газеттин фотокорреспонденти болуп көп жылдарга иштеп келген. Онын ижи творческий болгоныла аңыланып јат. Крайда өткөн конкурстарда туружып, ол көп катап јенү алган ла дипломло кайралдаткан.

Туулу Алтайдын кычыраачылары база јиит газетчилердин Петр Тохниннин, Александр Востягиннин, Јыман Белековтын, Александр Сельбиковтын ла кезик өскөлөринин де бичиген материалдарын јилбиркеп кычыргылайт, олор керегинде ас эмес јылу сөстөр айдыжат.

Партийный органдар газеттердин ле издательствонин, јүстер тоолу стенгазеттердин ижине јаан јөмөлтө эткилейт, база болуш јетиргилейт. Партиянын обкомынын ла облисполкомнын башкараачы ишчилери журналисттерле туштажу өткүргилейт, онызы печатьтын ижин јарандыраарына јаан туза берет.

Газеттерди ле бичиктерди кепке базып чыгарып турган Горно-Алтайсктагы типографияда калганчы јылдарда јакшынак кубулталар болды. Оны жаңы техникала јепсеер иш өдүп јат. Онызы газеттерди ле бичиктерди түрген согор ло кепке бийик чындынлу базар арга берип јат. Иштин једимин көптөдөри ле чындыйын бийиктедери аайынча типографияда өдүп турган социалистический мөрөйдө верстальщиктер Г. А. Фролов, В. А. Кошкин, линотиписткалар А. Д. Солоненко ло Е. К. Сатлаева, кепке базаачылар Л. Т. Стародубцева ла Г. И. Останин, цинкограф В. М. Шелепов ло көп өскөлөри де туружып жадылар.

Советский печать телекейде эн демократический печать

болуп јат. Онызы СССР-дин жаңы Конституциязынан ла жадын-јүрүмнин чын керектеринин айалгазынан иле-јарт көрүнөт. Темдектезе, СССР-дин Конституциязынын 50-чи статьясы совет улуска көп тоолу јайымдар берип јат. Олордын ортодо сөстинг ле печатьтын быжу јайымы берилип јатканы керегинде айдылат.

Чындап та газеттерди ле бичиктерди жаңыс да редакциянын ла издательствонун ишчилери бойлоры белетеп турган эмес. Олордын ижинде штатный эмес јүстөр тоолу улус Төс Законнын өрөги айдылган ээжилерин тузаланып туружып јат. Олордын тоозында партийный ишчилер В. К. Афанасьев, В. А. Поносов, В. С. Катучинов, А. К. Сакашев, В. С. Максимов ло З. Д. Сбродова, Советтердин ишчилери В. К. Сабин, И. И. Истомин, Н. И. Трунов ло М. Б. Шонхоров, комсомолдын ишчилери Ю. В. Антарадонов ло И. Я. Модоров, партиянын ла иштин ветерандары И. В. Шодоев, В. И. Кызымаев, И. К. Русин, профсоюзтардын ишчилери Н. З. Арбанак ло А. С. Бабаяков, экономист Килин, инженер Тыдыкова, агроном Куликов, колхозтын председатели Ахетов, үредүчи Тезегеш, геолог Никифоров, механизатор Бедюров, ишмекчи Угрюмова, ученый Каташ, колхозчы Тоедов, врач Чильчинов, писатель Укачин ле көп өскөлөри де.

Эмди газеттердин ле издательствонун ижинде туружып турган штатный эмес улустын үредүзи јакшы, билгири көп.

Олор бойлорынын письмолорын газеттерге јаантайын ийгилеп жадылар, онойып газеттин ижине, ондо салган материалдар терен шүүлтелү ле тын өдүмдү болорына тузалу камаанын јетирип турулар. Бистинг эл-јон Советский печатьты тоомјылу ла каруулу орган деп ондоп жадылар. Онын учун олор газеттин страницазы ажыра хозяйствоны ла культураны өскүрери, улусты коммунистический күүн-санаалу эдип тазыктылары аайынча сурактарды шүүжип јат.

Газеттерди, бичиктерди эл-јонго таркадарында связьтин, «Союзпечатьтын», садунун ишчилери ле общественный таркадаачылар эрчимдү туружат.

Бистинг печатьтын терен ле чындык демократизми анчадала Улу Октябрьдын 60 жылдыгына белетенер өйдө СССР-дин ле РСФСР-дин жаңы Конституцияларынын проекттерин текши албаты шүүжер тужында база катап иле-јарт көргүзилген.

Чындап та, кажы ла кижиге газетке письмо ийеринен озо, бичиирге турган сурактарын жаңыс ла бойынын јуртына, аймагына, городына, предприятиезине ле организациязына келиштире көрүп турган эмес, бистинг көп национальный Төрө-

листинг, бастыра орооннын керектерине ле јилбүлерине келиштире терең шүүп јат.

Туулу Алтайдын журналисттери ишкүчиле јаткандардын андый материалдарына «јажыл ором» берип, олордын тузалу шүүлтелерин ле санаа-сагыштарын толо көргүзөргө амадап јадылар.

Јаңы Конституциялар, Бастырасоюзный социалистический мөрөй керегинде Письмо, Л. И. Брежневтин јаан учурлу куучындары, биске, печатьтын ишчилерине, коркушту көп лө жүзүн-башка темалар берип јат. Ол сурактарды текши јанынан ла тереңжиде көргүзөри печатьтын ишчилеринен алдындагызынан тың эрчимдү иштеерин некеп туру.

Өрөги адалган документтерди газеттер ажыра једимдү јартаары ла олорды бүдүрерине бастыра эл-јонды күдүрери газеттин ижинде партийный, советский, профсоюзный, комсомольский, хозяйственный органдардын башкараачылары, учыйлар ла специалисттер, озочыл ишмекчилер ле колхозчылар эрчимдү турушканынан көнү камаанду.

Печатьтын Туулу Алтайдагы ишчилери албатызынын алдына, өйинин алдына кандый каруулу болуп јаткандарын ондоп турулар. Партия ологго тың ийде-күчтү јепсел бүдүм-јилеп берген. Олог оныла оморкоп јадылар, ол бүдүмјини ак-чек бүдүрерине ууландыра кичеенип иштейдилер.

С. С. Тяхтенов,
«Знак Почета» ордендү «Алтайдын
Чолмоны» областной газеттин
редакторы.

ПАРТИЯНЫН ЧЫНДЫК БОЛУШЧЫЗЫ

Радио ло телевидение кажы ла советский кижинин жүрүмиле јуук колбулу болуп, ишкүчиле јаткандарды ончо солундарла јеткилдейтен, культурно тазыктыратан јаан арга болот.

Радио ло телевидение партиянын идеологический иштеги јакшынак болушчызы болуп, коммунистический строительствонин пландарын жүрүмде бүдүреринде бу коллективный агитаторлогдын, пропагандисттердин ле башкараачылардын ижинин ченемели ле једими там ла элбеп барат.

Партия ла советский башкару радио ло телевидениенин алдына јаан учурлу ла каруулу задачалар тургускан. Коммунистический тазыктыру өткүрип турган ончо ишчилерге, ол тоодо радио ло телевидениенин ишчилерине, учурлалган јаан

учурлу директивный документ КПСС-тин Төс Комитединин «Белоруссиянын партийный организациязынын идеологический ишчилерди талдап алары ла тазыктылары аайынча өткүрүп турган ижи керегинде» јөби болуп јат. Шак бу сурак өткөн јылдын январь айында Томский обкомнын ижи керегинде јөптө база көдүрилген. Партия бойынын чыгарган бу јөптөринде элбек информациянын ла пропаганданын аргаларын советский јүрүмнин ээжилерин, турум ла общественный иштердин, ишкүчиле јаткандардын амыралтазынын ла јадын-јүрүмнин талдама дегенин пропагандировать эдеринде элбеде тузаланарын некеген. Партиянын көргүскен бу уулам-јылары радио ло телевидениенин бүгүнгү күнде бүдүретен ле бүдүрүп турган төс ижи боло берди.

Радионын бүгүнгү күнин советский албаты онынчы беш-јылдыктын үчинчи јылынын пландарын јенүлү бүдүрерине ууландырылган иштерле колбой, иште ле политический јүрүмде көдүринилү айалгада темдектеп турулар. Эмди кажы ла советский кижинин амадузы — астамнын ла чыңдыйдын јылдыгы деп јарлалган жаңы бешјылдыктын үчинчи јылын иште јакшынак једимдерле темдектеери.

Бүгүн телевидениени орооныстын сегизен проценттен ажыра албатызы көрүп јат. 1965 јылда кажы ла 100 билеге 24 телевизор келишкен болзо, 1977 јылда ол тоо 84-кө јеткен. Радиоприемниктердин тоозы бу ок өйдин туркунына 59-тан 89-ка јетти. Төс телевидение күнине алты программа ажыра 55 частан ажыра берилтелер өткүрүп јат. Төс радио дезе тогус программа ажыра 155 частан ажыра берилтелер өткүрөт. Јербойынын телевидениенин берилтелери (Москванын берилтелерин транслировать эткениле кожо 2400, радиоберилтелер дезе суткада 1000 часка јеткен.

Былыргы јылдан ала Төс телевидение «Орбита» деп система ажыра телеберилтелер көргүзеринин ээжилерин кубулткан. Эмди алдындагызы чылап, жаңыс эмес, үч программала берилтелер өткүрилип јат. Олордын кажызын ла өй аайынча башка-башка зоналарда јаткан улус бойларына эптү өйдө көрөр аргалу. Эмди телеберилтелерди кайдан ла, керек дезе космостон до, өткүрер аргалу. Быјыл космонавттар «Салют — 6» станциядан телерепортажтар өткүргенин ончо улус јилбиркеп көргөндөр.

Калганчы јылдарда телевидениенин ретрансляторларынын тоозы көптөп, телевизорды кайда ла көрөр аргалу боло берди. Чанкыр экрандар бистин Туулу Алтайда да көптөгөн. Эмди жаңыс ла аймактардын төс јурттарында јаткандар эмес,

ыраак Джазатордын, Улаганнын да улузы телеберилтелер көрүп турулар. Өдүп жаткан беш жылдыкта областьтын ончо журттарын телевизировать эдери темдектелген.

Горно-Алтайсктын радиозы орто тооло кўнине бүдүн жарым частан, неделенин туркунына он жарым час берилтелер өткүрөт. Областьтын радиозынын өткүрип турган ижинин тös амадузы — ишмекчи класстын, колхозный крестьянство-нын ла албатынын интеллигенциязынын иштеги једимдерин пропагандировать эдип, озор ажыра албаты-калыкты мергендү ишке көдүрери.

Бу амадуга једип аларга бүдүретен иштердин чокум план-дары тургузылып, озор аайынча элбек кемдү творческий иш-тер өткүрилет.

Өткөн 1977 жыл Октябрьский революциянын алтан жылдыгы толгон ло СССР-дин жаңы Конституциязы јөптөлгөн жыл болгон. Онын учун областной радионын өткүргөн берилтелеринин тös ууламјызы озорго учурлалган. «Биске Октябрьдын тандагы жарыйт», «Јүрүмде өткөн јолдор», «Лениннин јолы-ла, Октябрьдын јолыла барадыс» деп ле өскө дө Октябрьский революциянын юбилейине учурлалган берилтелерде совет жаң төзөлгөн јылдардын туркунына Туулу Алтайда болгон социально-экономический кубулталар айдылган.

Ишкүчиле јаткандардын бүгүңги ырысту кўни анайда бойы көндөлөн келбеген. Ого једерге уур јолдор өдөргө лө күч јүрүм јүрерге келишкен. Онын учун мындыј јүрүмди төзөгөндөрдин ады-јолы, озордын гражданский ле Ада-Төрө-лис учун Улу јуунын јылдарында, социализмди төзөөринде эткен ат-нерези качан да ундылбас учурлу. Областьтын радиозы озор керегинде берилтелерди өткөн дө јылда өткүргөн, быјыл да өткүрип јат. 1978 жыл Ленинский комсомолдын јүрүминде јаан учурлу јыл. Өткөн айда ВЛКСМ-нин он сегизинчи съезди болгон, октябрь айда дезе, јашөскүримнин бу организациязы алтан јылдык юбилейин темдектеер. Анайдар-да, јашөскүримдерге учурлалган берилтелердин тös ууламјы-зы бу јаан учурлу керектерге ууландырылган. «Алтан јыл-дыкка — мергендү иш», «Ленинский комсомолдын ветерандары», «Лениннин јакарганыла» деп ле өскө дө берилтелерде областьтын јашөскүриминин организациязынын историязы ла бүгүңги күндеги өткүрип турган ижи, јүрүми керегинде айдылат. Анчадала јаан ајаруны комсомол јашөскүримнин юбилейине учурлалган мөрөјгө эдип јат. Андый јетирүлер жаңыс ла јашөскүримдерге учурлалган «Јииттердин үни» деп программада эмес, өскө дө берилтелерде эдилет.

Областной радионын јаан эмес творческий коллективинин алдында турган задачалардын учуры ла кеми сүрекей јаан. Оны жеңүлү бүдүрерге жаңыс ла бойыстын ишчилеристин күчи жетпези јарт. Бу јаан учурлу идеологический иште биске јакшынак болушты ондор тоолу јурт ла ишмекчи корреспонденттерис јетирип турулар.

«Октябрьдын шылтузында табылган литература» деп цикл аайынча өткүрилип турган берилтелерди радиоугаачылар анчадала јарадып турулар. Онын авторлары филологический наукалардын кандидады С. С. Каташ ла литературовед В. И. Чичинов. Олор алтай литературанын өзүми, онын бичинчилеринин творчествозы керегинде элбек кемдү ле терен шүүлтелү куучын өткүрип турулар.

Областын радиозынын өткүрип турган берилтелеринде партийный ла советский ишчилер, промышленностьтын ла јурт хозяйствонын башкараачылары, специалисттер, производствонын озочылдары туружып, өдүп јаткан бешјылдык, оны бүдүрери аайынча областын ишкүчиле јаткандарынын алдында турган задачалар, олор канайда бүдүп турганы керегинде элбек кемдү куучын өткүрип турулар.

Јаңырган јылда областын радиозынын ижинде кубулта эдилген неме — партийный, профсоюзный организациялардын, Советтердин ле албаты шинжүзинин органдарынын ижин элбеде көргүзерге андый берилтелерди өткүрерин, көдүретен сурактар аайынча, кварталдын туркунына чокум пландап, олорды угатан өйин ағылаары. Мындый берилтелер эмди алтай тилле среда, орустап четверг күн эртен тура өткүрилип јат. Мындый берилтелердин төс амадузы жаңыс ла жеңүчилдердин једимин мактаары эмес, олор андый једимдерге канайда јеткенин јартап, сондоочыларга јозок эдип көргүзери.

Бистин областын бүдүрип турган ижинин төс бөлүги — мал өскүрери. Онын учун берилтелеристин көп сабазы бу ишти бүдүрип тургандарга учурлалган. «Туулар ла улус» деп радиожурналда, јурт хозяйствонын ишчилерине учурлалган берилтеде бис мал ижиле колбулу улустын једимдери, иштеги ченемели, ичкери јаан өзүмге једерге чаптыгын јетирип турган једикпестер керегинде элбек кемдү куучын-эрмек өткүрип јадыс. Мындый берилтелерде јуртхозяйственный производствонын башкараачы ишчилериле кожо озочылдар — иште ле јүрүмде јакшынак јозогын көргүзип тургандар элбеде туружадылар. Андыйлардын тоозында Эликманардагы совхозтын директоры Д. Е. Плетенецкий, јурт хозяйствонын иш-

чилеринин профсоюзынын обкомынын председатели Н. З. Арбанакон, Барагаштагы совхозтын Шыргайтыдагы фермазынын партийный организациязынын качызы Н. Т. Чальчикова, бу ок совхозтын озочыл койчызы А. Ш. Рыжкина, Кош-Агаш аймакта «Кызыл мааны» колхозтын орден тагынган койчызы И. Саблаков ло оног до өскө ондор тоолу активисттер. Олордын жөмөлтөзин бийик баалап, радионын ишчилери бу аңылу байрамда жаан быйанын жетирип турулар.

«Калганчы солундардын» редакциязына жербойындагы солундар, иштеги жедимдер керегинде жетирүүлери биске жаантайын ла Кош-Агаш аймактан И. Б. Мундусов, Кан-Оозынан В. Е. Мандрыгин, Турачактан А. В. Пустогачева, Улаган аймактан А. П. Кончубаев, Маймадан И. Г. Жданов ло өскө дө көп ишмекчи ле журт корреспонденттер ийгилейт. Олордын камааны, жедимдү болужы жогынан радиоберилтелерди өйдин, жүрүмнин тургуза өйдөги некелтелерине келиштире өткүрөтен арга жок.

Орооныстын ончо албатылары төрөл Коммунистический партиязынын XXV съездинин исторический учурлу жөптөрүн жүрүмде бүдүрер, орооныстын жаңы Конституциязынын жылдыгын ла Ленинский комсомолдын юбилейин иште жакшынак жедимдерле уткыр амадулу иштеп турулар. Олорды бу амадуга жедерге жөмөжөри ле көдүрери — советский радионын ишчилеринин алдында турган кыйалта жогынан бүдүрөтен кереги ле төс учурлу задачазы.

У. Садыков.

ВЛКСМ-нин СЪЕЗДИНЕ УЧУРЛАЙ ӨТКӨН ИШТЕР

Советтердин ороонынын комсомолдорынын форумуна жаан общественно-политический учур берип, комсомолдын Кан-Оозындагы райкомы, аймактын баштамы комсомольский организациялары бир канча организационно-массовый иштер өткүрди.

Өдүп жаткан жылдын январь айында комсомолдын райкомынын бюросы «Онынчы бешжылдыктын үчинчи жылынын пландарын комсомолдын XVIII съездине ле Ленинский комсомолдын 60 жылдыгын жарамыкту уткырга строительствонын, промышленностьтын, связьтин предприятиелеринде, жеткилдееринин сферазында иштеп турган ииттердин ле комсомолдордын ортозында соцмөрөйди элбедери керегинде» жөп жарадып алды.

Быјыл 22 мартта комсомолдын райкомы «Районнын комсомольский организациязынын ВЛКСМ-нин XVIII съездин ле Ленинский комсомолдын 60 жылдыгын уткыры јанынан задачалары» деп суракту пленум өткүрген.

ВЛКСМ-нин XVIII съездин јарамыкту уткыры јанынан сурак баштамы комсомольский организациялардын ачык јуундарында шүўжилип, уулдар ла кыстар бийик социалистический молјулар алгылаган. Темдектезе, «Ленинский наказ» колхозтын механизаторы Чендыев Геннадий бешјылдыктын төрт јылынын планын съездин ачылатан күнине акту бойынын бешјылдык планын Ленинский комсомолдын 60 жылдыгына бүдүрип салар болуп молју алган.

«Ябоганский» совхозтын койчызы Епишкина Галина 1978 јылдын 5 февралинде өткөн ачык комсомольский јуунда 100 эне койдон 90 кураан (план аайынча 85 кураан), кажы ла койдон 3 килограмм түк (план аайынча 2,9 килограмм) алып, койдон тын тоозын 98 процентке корып алар молјулар алынган.

Талицадагы ан өскүрер совхозтын комсомольско-молодежный коллективи (группкомсоргы Байталаков Михаил) кажы ка тын аннан план аайынча 5,6 килограммнан аларынын ордына 5,9 килограммнан чий мүүс алар болуп молјонгон.

«Комсомолдын XVIII съездине — јарамыкту уткуул!» деген движениеде ВЛКСМ-нин 2215 члени турушкан. Районнын комсомолдоры ла јашөскүрими производствонин озо-чылдарынын баштанкайын бастыра јүрегинен јараттылар. Бу керекти баштаган улус бойынын сөзине турган.

Андый бийик социалистический молјуларды 172 кижиге алган, ол тоодо 11 кижиге съезд ачылар күнге јетире үчјылдык планын бүдүрип салган. Олордын тоозына Шортов Николай, Епитов Анатолий, Метковский Александр, Горелов Александр, Попов Николай ла өскөлөри де кирет.

Райондо комсомолдын ла јашөскүримнин 6 коллективи бар. Ол коллективтердин үчүзи бойларына бийик социалистический молјулар алынгандар. Темдектезе, Кан-Оозындагы универмагтын комсомольско-молодежный коллективи (комсоргы Галина Подкорытова) 25 апрельге јетире төрт айдын планын јенүлү бүдүрип салган, планга үзери 10000 салковойго керектү товарлар саткандар. 62 комсомол «Коммунистический иштин ударниги» деп мактулу ат адангандар.

ВЛКСМ-нин райкомы производствотогы озо-чыл ченемелди элбеде таркадарына јаан ајару эдет. Ого коштой ол

ВЛКСМ-нин XVIII съездине учурлаган иштеги жаңы баштанкайлардын учурун бийиктедерине жөмөлтө эдип, бу коллективтердин ижи керегинде жербойындагы ла областной радио ажыра берилтелер өткүрөт, областной газеттердин страницаларында бичип турат. Мында анайда ок жашөскүримнин ортодо «Профессия аайынча эн артыгы» деп ат-нере аданары учун социалистический мөрөйлөрдүн итогтары жаантайын өткүрилип жат. Тургуза өйдө комсомолдын районный комитетинин, комсомолдордын ла жашөскүримнин алдында турган эн учурлу задачазы — жаскыда мал төрөөринде эрчимдү туржары болуп жат. Быжылгы жаста турлулар сайын сакманда 177 жийт турушкан, ол тоодо 135 кижжи — ВЛКСМ-нин члени. Комсомолдын ла жашөскүримнин 20 бригадазы төзөлгөн.

Райондо производствонун озочылдарын моральный ла материальный жаанынан жилбиркедерине база аңылу ажару эдилет. 42 кижжи комсомолдын крайкомынын, обкомынын, райкомынын грамоталарыла кайралдаткан, баалу сыйларла сыйлаткан. «Ленинский наказ» колхозтын жийт шоферы Николай Шортов дезе «Аврора» деп атту-чуулу крейсердин жаанында фотожурукка соктырткан. Производствонун озочылдарынын слетторы жылдын сайын өдөри жанжыга берди.

Райондогы комсомольский организацияларда ВЛКСМ-нин 2211 члени учетто туруп жат, олардын тоозында 1500 кижжи иштеп турган жашөскүримге келижет. 1978 жылдын баштапкы үч айынын туркунына жашөскүримнен 78 эн талдама жийттер районный комсомольский организациянын члендерине кожулгандар.

«XXV съездтин жөптөрин жүрүмге!» деген Ленинский зачетто 1856 кижжи туружып жат. 570 кижиде дезе «Учиться коммунизму — строить коммунизм!» деп тагынан бойлорынын комплексный планы бар. Райондо аттестационный 68 комиссия төзөлип, жөнүлү иштейт. Бу зачеттын туружаачылары общественно-политический үредү жаанынан болгон аттестацияны-жөнүлү өткөн.

ВЛКСМ-нин XVIII съезди аайынча аймактын төс журтында ла журт жерлерде, школдордо көргүзүлү агитация чике төзөлгөн. Олор стендтерле, календарьларла, лозунгтарла кееркедилген. Районнын комсомольский организацияларында съездти ижинде жаан жедимдерле уткыырга кандый иштер өткүрөтенинин планын көрүмжилү эдип жаап салган.

Жашөскүримге учурлалган темалар аайынча лекциялар өдөт. ВЛКСМ-нин райондогы комитетинин лекторский бөлүгинин күчиле 1978 жылдын туркунына 12 лекция кычырылды.

Райондогы ветерандардын Соведа көп иш өткүрөт. Партиянын, комсомолдын, жуунын ла иштин ветерандарыла туштажулар өткүрилет. Жүк ле 1978 жылдын туркунына 720 кижиге турушкан 12 туштажу өткүрилди.

Жаш үйени таскадар иште партиянын ла комсомолдын ветерандары Ялатова Вера Михайловна, Пуят Николай Андреевич, Перетягин Петр Васильевич ле оного до өскө көп нөкөрлөр эрчимдү туружат.

Жашөскүримнинг ортодо өдөтөн культурно-массовый ишке комсомолдын райкомы жаантайын жаан ажару салат. Комсомолдын комитеттеринин ле культурный учреждениелердин ижиге колбулу өдөтөнин жеткилдеерге олоор пландарын өмөлү тургузадылар. Темдектезе, Жаланайдагы Культуранын журт туразынын «Юность» деп театры «Жит гвардия» деп роман аайынча ла «Конец есаула Кайгородова» деп спектакльдар тургусты. Анайда ок амыраарынын энгирлери, КВН-дар өткүрилет, оос журналдар чыгарылат. Апрель айда ВЛКСМ-нинг XVIII съездине учурлалган комсомольско-молодежный ко-жоннын байрамы өткүрилген.

ВЛКСМ-нинг XVIII съезди өдөрине белетенип турган өйдө жашөскүримди военно-патриотический жанынан таскадары аайынча жаан иш өткүрилген. Жуучыл мактын неделелери, митингтер ле өскө дө иштер өткөн. Темдектезе, «Талицкий» совхозто «Подвиг» деп клуб иштейт, оны Көмүр-Оозынын орто школынын военругы башкарат. 1978 жылда бу совхоз-тын жашөскүримине 10 лекция кычырылган.

1977 жылдын 6 ноябринде гражданский жуу өйинде туружып, өлтүрткен бир кезек кызыл партизандардын сөөктөри Коргон журтка көчүрилип жуулган. Бу күнде бастыра цеховый комсомольский организацияларда митингтер өткөн.

Комсомолдын райкомынын баштагкайыла ВЛКСМ-нинг XVIII съездине ле Ленинский комсомолдын 60 жылдыгына учурлай 30 кижиден турган атту отряд гражданский жуунын геройы Петр Суховтын отрядынын жолыла жоруктаган.

Мячту хоккей аайынча мөрөй, шахматно-шашечный турнирлер ле өскө дө спортивно-массовый иштер өтти.

Школдордын үредүчилеринин, үренчиктердин комсомольский организациялары ла пионерский дружиналар съездти көрүмжилү жедимдерле уткырга ууландырылган жаан иштер өткүрди.

Ончо школдордо бу иш тургузылган план аайынча өткөн. Класстардын комсомольский организациялары ортодо ла пионерский отрядтар ортодо мөрөй төзөлдү. Съездтин ачы-

лар күнинде дружинанын сборлары өткөн. Пионерский отрядтар комсомольский организацияларга ла партиянын, комсомолдын, жуунын ла иштин ветерандарына уткуулдар эткен. Моты-Оозынын сегисжылдык ла Көмүр-Оозынын орто үредүлү школдорында бойларынын хозяйстволорынын комсомольский организацияларынын историязын үренери чике тзөлгөн. Кажы ла шкодо «Сеге, комсомолго кирип јатканга!» деп толук јазалган.

ВЛКСМ-нин XVIII съездинин ижи өдүп турган күндерде районнын көп пионерлери ле үренчиктери комсомолго киргиледи.

А. Кыдырбаев, ВЛКСМ-нин Кан-Оозындагы райкомынын качызы.

ЈАНЫ ЈАНЖЫГУЛАРДЫ ЭЛБЕДЕ ТУЗАЛАНАРЫ

Бистин өйдөги көп байрамдар, јаны эптү јанжыгулар байлык социалистический культуранын үзүлбес үлүзи боло бергени јарт. Олордын тзөлгөн некелтези — кажы ла кижиде, биледе, ишмекчи коллективте ле ончо общественнын жүрүминде кандый бир аңылу ол эмезе бийик учурлу өйлөрдү темдектеери болот. Олордын эн бийик социальный учуры — кажы ла кижинин кылык-јанына бистин общественнын социалистический ээжизин тузаланары, таскадары ла коммунистический күүн-тапту болорына үредери.

Бистин Кан-Оозы аймакта социалистический көп јаны јанжыгулардын, байрамдардын байлык эмоционально-эстетический учурын чике тузаланып, эл-јонго јарагадый, узак өйлөргө ундылбагадый эдип өткүрери јанжыга берди.

Ишкүчиле јаткандарды, анчадала јашөскүримди коммунистический күүн-тапка үредери, олордын иштеги ле общественный жүрүмде туружатанын көдүрери јаан учурлу. Өткөн юбилейлү јылда аймактын тзс јуртында кызыл партизандардын сөөктөринин мемориальный комплексин ачканыс. Бу өйдө кажы ла јуртта көдүринилү тзөмөл лө јартамал иштер өткүрилген. Кезик јурттарда ол мемориалды ачса туружарга, иште ле общественный жүрүмде, анчадала јииттердин ортозында мөрөй өткөн. Кызыл партизандардын жуу-согушту өткөн јолдорыла јииттер атту өткөн. Јалаңайдан башталган јорук Черно-Ануй, Моты-Оозы ла Јаконурды өдүп, Кан-Оозына једип токтогон. Кажы ла јуртта памятниктердин леobeliskтердин јанында митингтер өткөн, чечектер салынган.

Аймакта эл-јон ортодо јанжыккан байрамдардын тоозы-

на иштин магынын байрамы кирет. Кажы ла жыл колхозтын төс журттарында ла аймакта ол байрамдар бийик көдүрингиде өдөт. Темдектезе, Моты-Оозында ол байрамды колхозтын баштаачылары башкарган. Жууннын кийинде бозом энирге жетире улус концерт көргөн. Јииттер волейбол ойногон, күреш, атту жарыштар өткүргөн. Бу күнде ол журтта бир де калагы кижжи көрүнбеген. Ненин учун дезе кажы ла кижжи кандый бир керек учун туружып, оны буспай бүдүрерге албаданып, байлык программалу ойын-жыргалды көрүп, ого туружарга күүнзеген. Эмди андый байрамдар жагыс бисте эмес, өскө дө аймактарга таркаган.

Мен бу статьямда аймак ичинде той, куда деп сурактарды канайда көрүп турганысты кыскарта айдайын. Ненин учун дезе, ол база жагыгу боло бергени иле билдирет. Кысты кудалап, көп айылдар керип турганы эмдиги өйгө келишпес эби јок неме. Бистин аймактын улузынын андый кылык-јагын јаратпай тургандарын кезик писательдер ле кычыраачылар газет ажыра айткан. Өткөн јылда жагы жагыгуларды эл-јон ортодо Экинурдын журтисполкомы канайда өткүрип турганы бюродо шүүжилип, көп једикпестер темдектелип, оны јоголторы керегинде јакару берилген. Эмди бу журтта кысты кудалайтан улустардын тоозы астадылып, тойды өткүрери аныланган.

Өткөн јылда «Традиции, обряды, обычаи и преемственность поколений» деп темага научно-практический конференция өткүрилген. Конференцияда хозяйствонын башчылары, парткомдордын качылары, журтисполкомдордын каруулу ишчилери, культишчилер ле медицинский ишчилер турушкан. Бойлорынын јилбүлү угузуларын көп улус айткан. Чокум төс сурактар керегинде бийик кеминде Мөндүр-Соккондо школдын директоры Шодоев Н. А. куучындаган. Ол алтай албатынын јакшы жагыгуларын темдектеп, эмдиги өйдин жүрүминде тузаланып турган жагыгулардын кезик једикпестерин айткан. Аайы-бажы јок чыгым чыгарып, көп айылдарга кыс кудалап турганы Мөндүр-Соккон журтта база да бары јарталган. Ондыйларла тартышпай, кезикте көбиртип, улалтып турган улустар бары јаман салтарын јетирет. Эмдиги өйдө жагы байрамдарды, ол байрамдардын ээжилерин аймактын культуразынын туразынын директоры Боброва Р. И. јартаган. Школдордо ло јербойында јииттерди В. И. Лениннин адыла адалган колхозтордын, кереес Кызыл-Маанылар, Төс Комитеттин ле СССР-дин Министрлеринин Совединин знактарын алган коллективтердин јакшы жагыгуларыла та-

ныштырып, ого оморкоп, ол јанынан кандый таскаду иш өткүрилип турганы керегинде албаты үредүнин аймактагы бөлүгинин заведующийи Набутов М. С. јетирү этти.

Конференциянын учында Горно-Алтайсктагы история, тил ле литература јанынан научный шинжү өткүрер институт-тын ишчизи Шатинова Н. И. «Алтай албатынын эмдиги семейный обрядтары» деп куучын айткан. Бу куучынды јилбүлү угуп, конференциянын туружаачылары алтай тилле андый брошюра чыгарылган болзо деп күүнин айткандар.

Конференция аймакта јаңы јанжыгулар өткүрер иштин Соведине 9 кижии туткан.

Бу ишти бис јаан сурактардын бирүзи деп шүүп јадыс. Оны јаңы јолго тургузып, јаманын туура артырып, јакшызын ылгап тuzаланары бистин партийный, советский ле өскө дө органдардын јаан задачазы. Албатынын болужыла мынан ары бу иш өйлү кеминде болорына иженер керек.

В. Катучинов, Кан-Оозынын райкомынын качызы.

ВETERAN ИШТЕГЕНЧЕ

Михаил Дмитриевич Холодло бис 1965 јылда Турачак јуртта, 1941—1945 ј. Ада-Төрөл учун Улу јуунын јылдарында фронтто корогон јуучылдарга учурлап јазаган памятникти ачкан митингте танышканыс. Каан ајас күн болгон, аймак-тын төс јуртынын ончо улугы площадька јуулган.

Культуранын аймактагы туразынын эжигинде, площадьта јаңы јазаган трибунада өскө улусла кожо узун сынду, јиит бүдүмдү, катан сөөктү кижии турган. Ол кижии — јуунын өйинде 18-чи гвардейский Сибирский дивизиянын политотделинин начальниги генерал-майор М. Д. Холод болгон.

Ол митингте генерал айткан куучынды Турачактын улугы эмдиге ундыгалак.

М. Д. Холод јап-јарт куучындаганы ончо улустын көксине эбелген. Байла, ол куучындаган керектерди јуунын катула јеткерлү јолдорыла 1418 түш ле түн өткөн, ончо түбекшыраны көргөн, канча катап кату шыркаладала, өлбөй арткан кижии јакшы билер.

Онын кийинде бу јобош бүдүмдү, улуска јалакай, иштеңкей кижиле туштажып, онын куучынын угуп, «бу кижии канайып отурган улуска јарт эдип, јилбиркеде куучындайт

не?» — деп, ичимде сананып туратам. Анайда, угуп отурган улуска јап-јарт, кажы ла кижы баштапкы ла сӱстӱн ондоор эдип, ол ок ӱйдӱ терен шӱӱлтелӱ куучын айдарга ажындыратын иштенер, кӱп бичиктер кӱрӱр, кычырар, јазап белетенер керек. Је оныла коштой база бир јаан учурлу неме бар, ол јаан јӱрӱмнин байлык ченемели. Угуп отурган улусты ла бойынын куучынынын темазын генерал јакшы билер. Совет албаты тартышкан јууда ол бойы эрчимдӱ турушкан.

Бир катап бис Михаил Дмитриевичле узак куучындашканыс. Андый јакшы лектор болуп слер кайда таскаганаар деп сурагам.

Бир де катап јуудан чыкпаган дивизияла кожо полковник М. Д. Холод Вязьмадан ала Кенигсбергке јетире јуулажып ӱткӱн. Ол ӱткӱн јолдо — Ржевте ле Витебскте, Оршто ло Борисоводо, Валитуста ла Инстенбургта, ӱскӱ дӱ городтордо, јаан ла оок јурттарда политишчинин куучыны јуучылдарды јангы героический керектерге оморкодып кӱдӱрген.

Канча улусла тушташканын, канча куучын айтканын тоолоп јетпес. Је ол туштажулардын, айткан куучындардын кажызы ла ајарулу, кажызынан ла духовно ӱскӱн. Кижы канча ла кирези улуска, албаты-јонго болуп иштезе, ол анча ок кире јакшы сананар.

Бастыра керектер 1931 јылда оны Донбасстын комсомолынын путевказыла Кузнецке металлургический комбинатты тударына — ол ӱйлӱрдӱ Сибирьде эн јаан стройкага ијген кӱннен башталган. Бу стройкада комсомолдордын бригадынын мастери болуп иштеерде М. Д. Холод бойынын бригадазында баштапкы политинформациялар ӱткӱрген пропагандист болгон.

1939 јылда М. Д. Холодты партийный организация Кызыл Черӱге политический ишке ијген.

Ада-Тӱрӱл учун Улу јууны М. Д. Холод пулеметный ротанын политругы болуп баштайла, дивизиянын политотделинин начальниги болуп божоткон.

ӱч катап шыркалаткан, кӱп ордендерле, медальдарла кайралдаткан — политишчи-офицердин јуучыл јолы анайда темдектелген. Је кандый да айалгада ол партиянын сӱзин албаты-калыкка таркаткан.

Генерал М. Д. Холод военный округтын политуправлениезинин начальнигинин заместители болуп иштеп тура, черӱден запаска чыккан.

Запаска да чыккан болзо, ол эмди де стройдо, бистин областтын ишкӱчиле јаткандарынын, јашӱскӱримнин ортодо

јаан јартамал иш өткүрүп јат. М. Д. Холодты ончо јерлерде билер, доклад эдеер, лекция кычырыгар деп сурайдылар.

Лектор М. Д. Холод кандый ла јерде, кандый ла улустын — уй саачылардын ла койчылардын, строительдердин ле агаш кезеечилердин, шахтерлордын ла геологтордын, Советский Черүнийн јуучылдарынын ла допризывниктердин алдына, культуранын тураларында ла клубтарда, школдордо ло пионерлердин тураларында, малчылардын турлуларында ла формаларында куучын айдып, доклад эдип, лекция кычырат.

Онын кычырган лекцияларын улус тын јилбиркеп угуп јадылар. Лектор јүрүмнен алган керектерди, јуунын өйинде совет улус героический јуулашканын ла иштегенин айдып, бүгүнгү күндеги јүрүмле, ишле, задачаларла колбоштырат.

М. Д. Холодты кычырып турган лекцияларынын тематиказы элбек. Темдектезе, «Јашөскүримнин Ада-Төрөл учун Улу јууда ла мергендү комсомольский стройкалардагы героиказы» деп тема бар. Јашөскүримди военно-патриотический, интернациональный үредип тазыктырары, социалистический государствонун коруланар ийдезин тыгыдары, Советский Союзтын тыш јанындагы политиказы керегинде көп лекциялар кычырып јат.

— Слердин бойыгарга кандый лекциялар кычырары јарап јат, Михаил Дмитриевич? — деп сурадым.

Михаил Дмитриевич тапту сананып отурала айтты:

— Менин лектор ло пропагандист болгон бастыра јүрүмимде бойыма анчадала Владимир Ильич Ленин керегинде кычырган лекциялар јараган. Башчынын чыккан күнинен ала јүсјылдыгын темдектеерге белетенген өйдө мен Лениннин јүрүми ле ижи керегинде јүстен ажыра лекция кычыргам. Ол күндерде мен отпуск алала, Одессадан В. И. Ленин Сибирьде ссылкада јүрген јерлерге — Шушенскийге, Ермаковскийге, Минусинскке барып јүргөм. «В. И. Ленин Сибирьдеги ссылкада јүргени ле революционный иш өткүргени» деп темала лекция кычырарында көп јуруктар, диафильмдер тузалангам. Бу лекцияны мен эмди де кычырып јадым.

— Јартынча айтса, мен улусла туштажып, куучындажарын, олордын алдына куучын айдарын тын сүүп јадым. Улус сонуркап, сенен көс албай угуп отурганын көрөргө сүреен јакшы. Онын да учун мен улусла тушташпаганча јүрүп болбой јадым — деп, эмеш сананып отурала, Михаил Дмитриевич айтты.

Михаил Дмитриевич Холод эмди Турачак аймакта, Алтын-Көлдин јаказында Јайлу деп јаан эмес јуртта јуртап јат.

Кадалгак жаратта турган онын туразын айландыра чектер, жүзүн-башка жиилектер өзүп жат. Общественный иштен чөлөө өйдө Михаил Дмитриевич оморды кичееп өскүрөт.

Мында да, бу кичү журтта, коммунист Холод жаантайын политинформатор, партийный организациянын ижинде эрчимдү туружат. Бир де керектен, бир де общественный иштен тууразында турбайт.

Михаил Дмитриевичтин бойында кичееп жууп алган библиотека бар. Анда В. И. Лениннин произведениелери, өскө дү политический бичиктер көп. Ол көп газеттер ле журналдар алдырып жат. Ол тоодо «Новое время», «Зарубежное военное обозрение», «США — экономика, политика, идеология», «Курьер ЮНЕСКО» ло өскө дө журналдар бар.

Иштеп таскаган лектор гран ары жанындагы 20 государство керегинде материал жууп жат. Анда газеттерден, журналдардан алган жүзүн-башка статьялар жуулган. Библиотекасында аңылу жерде партиянын ла башкаруунун жөптөри, КПСС-тин съездтеринин, партиянын Төс Комитединин жөптөри, СССР-дин Верховный Советинин сессияларынын материалдары жуулган.

Михаил Дмитриевич кажы ла лекцияга ла докладка кичеенип белетенип турат. Кажы ла лекциянын алдында ол калганчы газеттерде солундарды аярып, лекцияны кемге кычыратаныла, ол коллективтин ижиле, задачаларыла таныжат.

Фашистский Германияны Советский Черү женгенинин 30-чы жылдыгын байрамдаар алдында Михаил Дмитриевич Холод «Знание» обществонун Туулу Алтайдагы бөлүгинин лекторларыла кожо Монголия Албаты Республиканын Баян-Улегей аймагына барып жүрген. Ол жорукта Михаил Дмитриевич монгол нажыларга лекциялар база кычырган. Ол лекциялар керегинде монгол нажылар «Знание» деп советский обществонун члени, жуучыл генерал кычырган лекциялар терен шүүлтелерлү, жарт болгонын темдектеп, онын лекциялары аймактын ишкүчиле жаткандарын интернациональный үредип тазыктылары жанынан ишке жаан жөмөлтө эткени учун быяныс айдып турубыс» деп бичидилер.

«Знание» обществодо Михаил Дмитриевич Холод 1968 жылдан ала туружып жат. Онон бери сүреен көп лекциялар кычырды. Өткөн бешжылдыкта нөкөр Холод 480 лекция кычырган, жылына жүс лекциядан келижип жат.

Михаил Дмитриевич ончо лекторлордон озо КПСС-тин XXV съездинин жөптөрин таркадар ишти баштаган. Улу Октябрьский Социалистический революциянын 60-чы жылдыгы-

на, Советский Черүний юбилейине учурлай көп лекциялар кычырган. Эмди Советский Конституция керегинде лекциялар кычырып туру. Ченемелдү лектор СССР-дин жаңы Конституциясына учурлалган лекцияларды совет улустын жүрүмиле, бүгүнгү ижиле, эртеңги задачаларыла колбоштырат.

Бойынын эрчимдү лекционный ла пропагандистский ижи учун лектор-общественник Михаил Дмитриевич Холод Улу Октябрьдын 60-чы жылдыгына учурлай «Знание» общественнын мактулу грамотазыла кайралдалган.

Ада-Төрөл учун Улу жуунун ветераны, генерал-политишчи, коммунист Михаил Дмитриевич Холод эмди де идеологический фронтто эрчимдү иштегенче.

А. Сафронов.

В. И. ЛЕНИН АГИТАТОРЛОРДЫ НЕГЕ УРЕТКЕН

(«Агитатордын блокнодынын» 4-чи номеринде чыккан статьянын учы)

III. Агитациянын жаңа баспас, жалтанбас болоры

Жаңа баспас, принципиальный болоры — агитатордын кылык-жаңынын айрылбас темдеги.

Кезикте агитатор нөкөрликте жастыра ондоп, жаңа баспас болорынан кемзинип жат. Ол — коомой агитатор. Дисциплинаны бускан учуралдарды жажыарга, аракыдашты, быжар сөсти, шокчыл кылыктарды илезине чыгарбаска жарабас. Озогызынын арткан-калгандары улуска жадарга чаптык эдип турганын көрүп, көндүрө өдөргө жарабас.

Бис кудай жаңынын ишчилери, сектанттар бойына жашөскүримди, керек дезе балдарды да тартып алып турган учуралдарла туштажып жадыс. Көп агитаторлор айылдарга кирип, кудай сүрлерин көрүп, ада-энелери балдарын бажыртып, керек дезе галстуктарын да чечтиртип турганын билер. Же ... көндүрө өткелейт. Кезиктери дезе кудай жаңынын байрамдарында ичерге де, рождествого эмезе пасхага жазаган столго до отурарга уят эмес деп бодойдылар.

Андый кижиканайып агитатор болотон? Андый агитатордын жаңа баспазы кайда?

В. И. Лениннинг айткан жөп-сүмезин сагышка алыналы: «Агитатор «талаар» ла оной до өскөзү ордына көп жаңынан жартаза торт, онызында блааш жок. Ойи-кеминен ажыра неде де жакшы эмес, же талдаарга келишкен болзо, — бис жымжак ла жөпсинчек арылык-бериликтин ордына кызыгы ла жөпсинбес жартын артыксынар эдис» (ПСС, 11 т., 177 стр.).

Бистин пропаганда ла агитация биске өштү көрүмдер таркатканын көрүп чыдашпас, олар туш көрүм-шүүлтеге удурлажа тартыжар учурлу.

Өштү идеологияны көрүп чыдажатаны, ого жөпсинетени — мындый темдектер бистин агитатордо болбос учурлу.

Бойынын жүрүминде бистин ороон сүреен жаан уур-күчтерди де көргөн күндөр болгон. Ол уур-күчтер удурум неме болгонын ончо ло улус билген эмес, ончо ло улус ологотурумкай чыдашкан эмес. Кезиктеринде жастыра күүн-санаалар да танылып турган. Агитаторлор дезе кезикте манзаарып, алай-зыштарга кайра согулта берерге, күч таппай, сондоп калган күүн-санааларга жединдирткен.

Бистин партиянын от-жалбышту агитаторы М. И. Калинин ол келтейинен мынайда айткан: «Калык-жондордын кийининен базары — ол калык-жондорло база «колбу». Сеге бир неме, экинчи неме керегинде комуудагылайт, сен дезе эйе деп жөпсинип, кожо ыйлажып та ийедин. Сеге кожондогылап жат, сен дезе: «Эйе, от жок, соок, чын ла аш-курсак ас» — деп жөмөжөдин. Предприятиедө эмезе учреждениедө кандый бир тутак боло берзе, сен ары-бери баскындап: «А калак, кырк-жарамас, бюрократтардын бойы, бат кандый аргазы жок айалгага жетиргендер!» — деп жөмөжөдин. А сенин сөзүңди дезе тындагылап жат, мынызы баштап тарыйын кем-кемге жараардан да маат жок.

Же бис, большевиктер, калык-жондорло андый колбу керегинде сананып жадыс па? Жок эмей база. Сондоп калган элементтерге баштаткан калык-жондор кайдаар барып жат, анаар калык-жондорло барары — ол меньшевиктердин жолы. Бистин, большевиктердин, жолыс — калык-жондорды баштап апарары, кичееп көрөри эмес, же керектин аайын-теейин билер озочыл ээчий ичкери баштап апарары».

IV. Агитациянын чокумы, учурлузы

Чокум, көргүзүлү, учурлу болоры — ол политический агитация жедимдү болорынын база кыйалта жок керектү айалгалары. Ленин керектин бу келтейин айдары жок жаан учурлу деп көргөн. Ол агитация чокум, көргүзүлү, көндүрө — практически өткүрилер учурлу деп айдып турган (ПСС, 44 т., 151—152 стр.).

Агитатор — эдер-тудар кижин, ого сөс — чокум практический сурактардын аайына чыгары учун тартыжунун арга-жөпсели. Агитатор эмезе политинформатор угаачыларга газет-

тинг учураган ла статьязын куучындап берерге келзе, ол олорды качан да јилбиркедип, өкпөөртип болбос.

Агитациянын учурлу болоры кайкамчылу солуннын кийинен сүрүжетени эмес, кандый бир сан башка учуралды јакшызынып куучындайтаны эмес. Агитациянын учурлу болоры — ол **бүгүн** бүдүрип турган керектердин ле задачалардын тирү керези.

Партия албатыны коммунистический строителствонун пландарын бүдүрерин ууландырып, эмдиги өйдин туура салбас сурактарын эбиреде јоннын шүүлтезин төзөп, информациянын текши аргаларын — газет-журналдарды, киноны, радионы, телевидениени тузаланып јат.

Информациянын бу аргаларын ончо до улус тузалангадый болзо, олорло јеткилделип турган улус канча да кире көп болзо, партия олорло коштой оос информацияны јаан учурлу деп көрөт.

Тирү сөстин ийдези сүреен јаан.

«Акту бойынын јетирген салтары ла јуундарда айткан куучыны политикада коркушту јаан учурлу» — деп, В. И. Ленин айдып турган (ПСС, 48 т., 54 стр.).

Улусты газет-журналдар ла радио ажыра солундарла таныштырганына көрө, калык-јондорло көндүрө билишкени чик јок артык, бу тушта учураган ла кижии сурак береле, ол ло тарыйын каруузын угуп алар аргалу.

Јадын-јүрүмде көп аразында мындый болуп јат: керектер түрген-түкей өдүп, айалга түрген солынып турат. Ончо керектерде јакшы аайланарга, кандый бир айалганы чынчике көрөргө, чын-чике түп шүүлтелер эдерге кажы ла кижии билер деп айдарга болбос. Мынан улам оос информациянын керектүзи табылат, оны өткүрөөчи улус, В. И. Лениннин айтканынча болзо, социализмнин сурактарын колында керектерлү ле тоолорлу јартаарга билер учурлу (ПСС, 14 т., 92 стр.).

V. Агитатор, политинформатор — албатынын трибуны

Пропагандистский, агитационный иштингу ууламјызы ла содержаниези (учуры) элден ле озо бу ишти өткүрип турган улустан камаанду деп, Ленин көп катап айткан. «Агитатор — ол албатынын трибуны, калык-јонло куучындажып, ого бойынын көдүрингизинин одын камызып билер кижии», «Агитатор көскө көрүнгедий, бойлоры куучындагадый керектерди алар учурлу. Албатынын андый трибунынын куучыны калык-јондордын јүрегине томулып, революционный класстын ийдези-

ле көдүрилип ле жөмөштирилип јат. Ленин бойы да албатынын андый трибуны болгон». Мыны Н. К. Крупская — «Ленин — пропагандист ле агитатор» деп статьяда бичиген.

Агитатор калык-јондорло чүми јок ло јарт, калык ондо-годый тилле, чүмдү терминдер, өскө ороондордын сөстөри, үренип алган лозунгтар ла шүүлтелер јокко куучындажып билзин деп, Ленин кажы ла агитатордон некеген.

Кажы ла аудиторияда онын белетенижин шүүлтеге алганы ажыра куучындаар керек деп, Ленин үреткен. «Ол калык-јоннын кажы ла бөлүгинин психологиязынын, ижинин ле оной до өскөзинин аңылу темдектерин ондоп билерге, калык-јондорго анчадала чыдамкай ла чебер јууктаарга үренип алар керек» (ПСС, 41 т., 192 стр.).

Бистин өйдө дезе кезик нөкөрлөр бойларынын куучындарынын кеберине ајару салбай, оной улам көп аргаларын јылыйтп турадылар.

Ленин массово-политический иште күүнге тийген эп-сүмелерден ајыктандырган, өйдин аңылузын, иш-тоштын ла угаачылардын аңылу башказын, олардын ижинин ле јадын-јүрүминин ајалгаларын шүүп турарга јөп-сүме берип турган.

Агитатордын, политинформатордын куучын-эрмеги канча ла кире јаркынду болзо, ол бойынын угаачыларына салтарын анча ок кире јенүлү јетирип јат.

Бис слерле ат-нерелү өйдө јүрүп јадыс, көп үйе улустын амадулары эмди бүдүп браадыры. Бистин күндерде партиянын идеологический ижинин, ол тоодо политический агитациянын да, учуры ајдары јок јаанап јат.

Улу Ленин мынайда айткан: «Исторический эдилгелердин (действиелердин) кеми, элбеги канча ла кире јаан болзо, ол эдилгелерде туружып турган улустын тоозы анча ок кире көп, ойто тескери, бис эдерге турган өскөртү канча ла кире терең болзо, ого јилбүни ле оны биле тура көрөрин анча ок кире көдүрер, мынын керектүзине јаңы ла јаңы миллион ло ондор миллион улусты бүдүндирер керек».

КПСС-тин XXV съездинин јөптөрин бүдүрери јанынан эрчимдү төзөөчи иш коммунистический строителствонын ончо јерлеринде өдүп јат.

Агитационный куучындарды чике амадулу, чокум уулам-јылу эдери, оларды төс задачаларды бүдүрерине тузаланары кажы ла агитатордын молјузы болуп јат.

М. Родькин.

Б а ж а л ы к т а р

Амыр-энчүнинг ле иштинг байрамы	1
Улу јенүнинг байрамы	5
Печатьтын күни	10
Партиянын чындык болушчызы	15
ВЛКСМ-нинг съездине учурлай өткөн иштер	19
Јаңы јаңжыгуларды элбеде тузаланары	23
Ветеран иштегенче	25
В. И. Ленин агитаторлорды неге үреткен	29

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 27/IV 1978 г. Усл. п. л. 1,96 Уч.-изд. л. 1,4
Заказ 1428 Тираж 750 экз. Цена 5 коп. Формат 60x84 1/16.
АН 13277

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издатель-
ства, г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Ал-
тайская типография, 27.

5 акча

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

АКТИВНО-ТОЧНОСТЬ

ПРОЦЕНКА РАБОТЫ

Всего в 1944 году в Горно-Алтайске было издано 1000 экземпляров

ГОРНО-АЛТАЙСК